

TORNAR A L'ÀNIMA

LLUÍS RIBAS
TEXTOS DE:
MARTA PESSARRODONA

20 GEN
2023

26 MAR
2023

mucBe

LLUÍS RIBAS: INTENT DE RETRAT

També podria ser, pel que fa al títol d'aquest text, "retratar al retratista", encara que seria limitat. Perquè de les moltes sèries pictòriques que acumula Lluís Ribas, també tindriem el paisatgista, el de la llum exterior a la manera de Sorolla, l'expert en grisalla a l'ombra del mestre Alomà i, segurament, moltes d'altres vessants pictòriques, sense oblidar el dibuix i la fotografia. Tantes que, amb més de quaranta anys de carrera, aquests mots acompanyaran la sèrie—Tornar a l'ànima—que, de moment, no sé com qualificar. Segurament, no cal, qualificar-la. No hi ha dubte, però, que la culpa és totalment meva, no pas d'ell. No hi ha dubte que, en arts plàstiques, si un defecte té Lluís Ribas és que pot fer-ho tot o gairebé i bé. Queda dit.

Preguntat, pel que fa a aquest, fins al present, darrer tram en la seva carrera, Tornar a l'ànima, és explícit. Ell ho explica aixoplugant-se en una frase de Picasso: "Jo no busco, trobo", bo i confessant que és una frase amb la qual s'ha passat un munt d'anys en desacord. Deixem-ho així, doncs. amb dubtes, però, perquè m'és difícil imaginar un dia en la seva vida sense dibuixar, pintar o, senzillament, pensar, i quan li pregunto, concretament per aquesta sèrie esmentada, si hi té alguna cosa a veure la seva molt jove dedicació i treball amb en el món del còmic, de quan en deïem "tebeo", no defuig: la pregunta, però em recorda que també la fotografia—una afició i dedicació professional seva—hi pot tenir a veure. En el cas de la fotografia, Ribas, amb uns divuit anys, va ser el primer que va fer un reportatge a Eivissa sobre la moda Adlib, que es va

escampar per tot el món. Si més no, l'occidental. Un reportatge que, en un principi, va fer que viatgés ja a Eivissa amb dues models, una de les quals va resultar completament fora de lloc i la va reemplaçar per una caixera del canòdrom eivissenc. Caixera de bellesa notable a qui el book que Ribas li va fer i regalar en acabar el reportatge va suposar el seu llançament com a model professional.

D'aquesta vessant de fotògraf hi ha una anècdota curiosa relacionada amb un gran artista tan idiosincràtic com va ser el figuerenc internacional Salvador Dalí. Per terres del Principat, la incipient carrera fotogràfica de Ribas va passar per Port Lligat. Ribas era un jove de vint i pocs anys. Armat amb dues càmeres, una de les quals era una mítica Hasselblad, va procedir al reportatge del pintor. No estaven sols, però. Hi havia també, a certa distància, la muller del pintor, Gala, acompanyada per un jovenet. Gala i el jovenet (a qui Gala amb el temps va comprar un pis a Nova York, per cert) no s'estaven de fer-se moixaines... ¿Quin fotògraf podria resistir-se a aquella temptació? Ras i curt: amb la Hasselblad entre les cames, Ribas va disparar repetidament, però la pèrfida màquina a cada imatge acostumava a fer un cert soroll. Tragèdia o sànet?

No sé si acariciant el seu bigoti, aquell "Avida Dollars" (segons André Breton) se li va encarar dient-li, més o menys: "Jove, vostè i jo tenim un problema. O em dona el carret i ens n'oblidem, o el trec a puntades de peu d'aquí". Naturalment, Ribas va obrir (i velar) el carret i li'l va lliurar.

Obra portada: **Doble amor**
(Oli sobre tela, 200x200cm (100x100 cm. x4)

Josep Carner
Barcelona, 1884 - Brussel·les (Bèlgica), 1970

«**Cançó d'un doble amor**» (fragment)

L'amiga blanca m'ha encisat
també la bruna;
jo soc una mica enamorat
de cadascuna.

El reportatge va seguir, com si res no hagués passat, amb la seva sessió fotogràfica. L'ortodoxa., naturalment.

Una anècdota que fa que li surti una frase rotunda: "Em defineixo com a xafarder de la vida!" Són els seus mots i no tan sols explicant aquesta sucosa anècdota.

Repasant històricament i breu la seva vida, però, de menut, al seu poble, el Masnou, comprava en comandita un tebeo i el copiava de dalt a baix i, després el venia. "Ja imaginaràs el gran negoci que en fèiem!", diu. Hi afegeix que després d'aquest exercici també va anar a classes de pintura amb el mestre José Mª Martínez amb qui va començar a pintar al natural. Després d'això es va dedicar a pintar les proes de les barques i no tan sols la del seu pare pescador, sinó també les dels col·legues patèrns. Podem imaginar-nos sirenes i dofins i d'altres imatges marineres o podem visualitzar una incipient professionalitat, perquè, per adobar-ho, ja va eixamplar el mercat. No va pintar tan sols barques del Masnou sinó també de Mataró! Un signe clar de no voler ser tan sols un pintor de cap de setmana, un aficionat, en definitiva, per més que històricament tenim amateurs il·lustres: Winston Churchill, per exemple.

El seu desig, però, d'estudiar a l'Escola de Belles Arts o Llotja de Barcelona, bressol del qui és qui pictòric i nostrat, va topar amb l'oposició del seu pare, qui, com tants d'altres progenitors de l'època, creien poc en el futur de l'ofici artístic, dit més planerament,

feien un equivalent amb l'ofici femení de fer de puta! Ras i curt, aquell noieta que no tenia ni quinze anys va estudiar publicitat a l'Escola Massana per les tardes bo i treballant al matí a l'estudi d'un dels pares del còmic català: Josep Toutain, també pare del còmic espanyol. Toutain era el director de l'agència de còmics Selecciones Ilustradas i de les editorials Toutain Editor i soci de Catalan Communications. Empreses ubicades a Barcelona. Toutain el va contractar la qual cosa va suposar viatges diaris des de Masnou al cap i casal de Catalunya des de l'adolescència. Treball al matí i estudi de publicitat a les tardes a l'Escola Massana.

Tant el trajecte ferroviari com l'experiència d'haver-se de basquejar per dinar sol a un restaurant de la capital li van ser una escola insuperable, punt de vista que he viscut i que comparteixo totalment. Mentre que al seu Maresme vivia amistats de diferents estrats socials, a Barcelona era un barceloní més, que treballava i estudiava. Unes experiències enriquidores, des del meu punt de vista.

Turning point o una inflexió vital

Tot i l'oposició paterna a la pintura professional, Ribas reconeix que qui veritablement va decidir, sense voler-ho, potser, el seu destí pictòric o d'artista plàstic va ser la seva mare. Més encara, la seva prematura mort. En els seus mots, aquell moment tan luctuós i la constatació que ella no havia pogut dur a terme el que més cobejava:—viatjar—el va decidir als vint-i-cinc anys a deixar la feina ben remunerada que tenia a l'estudi Toutain, i llançar-se a fer simplement o complicadament d'artista, que era el que ell volia.

Cal dir que *l'amo*, Josep Toutain, després de temptar-lo amb un augment de sou, li va fer un bon *finiquito*. Tan bo que, presumiblement, podia començar a volar com artista autònom i, potser, fins i tot sobreviure un parell d'anys, pintant i anant a la recerca de galeries on exposar, com sol ser el cas en tot artista jove. Ribas ja era un home casat, perquè, l'amor a part, financerament s'ho podia permetre.

Podriem dir que el seu primer estudi va ser una cambra que donava al pati de llums d'un pis de Barcelona, concretament al passeig de Maragall, on va ser veí del cantautor Raimon. És fàcil imaginar que era un espai reduït i confessa que hi va passar per una experiència traumàtica: es va "col·locar" com un "drogata" hippy qualsevol. El cas però és que no va ser ni amb maria ni amb LSD, ans amb l'essència de trementina pròpia d'un pintor! Amb les cames paralitzades, va ser un veí metge qui ho va resoldre. Per fortuna!

Però la primera galeria on va exposar no va ser pas a Barcelona, sinó a la platja de Calafell, el paradís del poeta i editor Carlos Barral. Concretament a la galeria Xarxa. La va seguir, a Barcelona, als 26 anys, la galeria Època, del carrer de Ganduxer. De tota manera, Ribas confessa que li cal sempre no perdre l'olor d'allà on treballa i no sé si va arribar un moment que ja no sentia l'olor de Barcelona per pintar, però sí que a l'estudi barceloní es va adonar que parlava amb la ràdio que tenia en marxa!

La casualitat o la Providència divina van actuar. Una coneixença en unes noces d'una parella

santcugatena d'adopció va acabar resultant en un trasllat de vivenda/estudi al cor del Vallès (occidental) que hagués dit Mercè Rodoreda cas de viure-hi (ella deia i creia que Romanyà de la Selva era el cor de l'Empordà). Pel que fa a l'estudi, ja no hi havia perill d'intoxicació. Hi tenia espai i llum. Després, la inquietud que mai abandona Ribas, va fer-lo arribar fins a València, on va tenir un estudi al barri de Russafa i, presumiblement, hi va durar fins que es va acabar la percepció de l'olor de la terra de Sorolla.

Per un altre costat i geogràfic, el senyor Xifré Morros, marxant i director de la galeria Grifé Escoda de Barcelona, li va preparar una exposició a Mallorca que va acabar resultant no en un estudi en aquesta illa, ans amb dos. Un tocant el palau de Marivent, i l'altre al centre de l'illa, a Santa Maria del Camí. En el cas mallorquí l'olfacte no va tenir res a veure amb la clausura d'aquells dos estudis, perquè Ribas sempre sent tant l'olor mallorquina que tem, fins i tot, que sigui una qüestió genètica.

Per altra banda, també va ser Josep Toutain amb qui sempre va mantenir una bona relació, qui el va portar a Nova York per primera vegada, on va acabar vivint i treballant durant un temps Convidat a exposar a la galeria Wally Findlay va decidir llogar un estudi al 2000, prop del MET (Metropolitan Museum) que va visitar abastament. Un detall interessant: volia pintar a Nova York els quadres que ja teia pintats mentalment i que eren de gran format. Va ser un estudi que va clausurar, segurament com sempre, en deixar de percebre l'olor de Nova York. De tota manera, la seva

relació amb la Galeria Findlay on ha exposat mantes vegades i també a les seves galeries de Palm Beach i California n'han fet un pintor no pas desconegut per als novaiorquesos.

Ja podem imaginar que arribats en aquest recorregut dels seus estudis i una molt breu ruta de les seves exposicions, el fet de no tenir un marxant (mai l'ha tingut) a part dels Estats Units, Ribas ha participat a fires i ha exposat arreu del nostre país i dels Països Catalans, tant a València, com a la Ciutat de Maï, el nom que dona a la capital mallorquina un meu amic. També a distints punts d'Espanya, d'Europa, d'Àsia i d'Àfrica.

De tota manera un punt d'inflexió va ser un estudi prop de Vilajuïga, al Parc Natural del Cap de Creus, ara sí, al cor d'un cert Empordà, l'Alt, on es va instal·lar en solitari i on va avesar-se al soroll de la naturalesa, a l'estrèpit nocturn de la caiguda d'una pinya, per exemple. Així com quan va capgirar totalment el seu primer estudi i en va resultar el seu actual estudi de la Floresta Pearson un dels districtes de Sant Cugat. Un estudi dissenyat pel seu fill arquitecte en què la idea inicial va anar evolucionant fins a convertir-se, també, en una casa. Va ser allò d'incorporar-hi primerament una cuina, després un dormitori i acabar sent una casa més que habitable i un estudi on conviuen des de les teles de grans dimensions fins als Colors del Monestir (de Sant Cugat). Una sèrie d'obres de petit format exhibides i recollides simultàniament en un llibre.

Discreció assegurada (Oli sobre tela, 116x89 cm.)

Marta Pessarrodona
Terrassa, Vallès Occidental, 1941

«**Sassi**»
Ulls de ratlla,
discreció assegurada.
Moviments suaus,
salts ben admirables.

No hauria triat mai
l'entrada, la teua, en la meua vida,
menys encara, esgarrapar-me,
si tan humana et tornaves.

Si t'estimo, potse
és una memòria, un homenatge,
un retorn de qui ja mai més
no serà entre nosaltres.

M'agrada la teua espera matutina,
el teu miolar per la menja,
la teua vanitat enfront de visites,
la teua constant espera.

Ulls de ratlla,
discreció assegurada.

In memoriam Mercè Vilaret
PESSARRODONA, Marta. Sassi.
Animals i plantes. 2009.

Aixopluc d'urpes humanes (Oli sobre tela, 162x114 cm.)

Marta Pessarrodona

Terrassa, Vallès Occidental, 1941

«Fragments d'interior»

En Quim em porta sempre
les flors que més m'agraden...

Són còmplices de lectures,
reflex d'utopies incertes.

Parlen de com són de vells i nous
els anys, mentre fan companyia.

Són un **aixopluc d'urpes humanes**,
cuirassa contra dissortats dies.

Definitivament, en Quim em porta sempre,
sempre, les flors que més m'agraden...

PESSARRODONA, Marta.

Eros més que Thànatos. Poemes 1969-2007. 2007.

Globus de foc (Oli sobre tela, 150x150 cm.)

Antonio Machado

Sevilla, 1875

Cotlliure, Rosselló (França), 1939

«El sol és un globus de foc»

El sol és un globus de foc,
la lluna és un disc morat.

Els quadres de murtes semblen
de marcir pelut empolsat.

Una blanca coloma es posa
en l'alt xiprer centenari.

El jardí i la tarda tranquil·la!
Son l'aigua a la font de marbre.

Recordes? (Oli sobre tela, 146x90 cm.)

Antonio Machado

Sevilla, 1875

Cotlliure, Rosselló (França), 1939

«Amor meu?...

Recordes, digues-me?» (fragment)

Recordes la rosella
que va cremar l'estiu,
la rosella marcida,
negre crespó del camp?

Records i recances (Oli sobre tela, 130x81cm.)

Jacques Prévert

Neuilly-sur-seine (França), 1900
Omonville-la-Petite, La Hague (França), 1977

«**Les fulles mortes**» (fragment)

Ai las!, m'agradaria tant que recordessis
els dies feliços de quan érem amics.
En aquells temps la vida era més bella
i el sol brillava més que avui mateix.

Les fulles mortes es recullen amb pala.
Veus, jo no ho he oblidat.
Les fulles mortes es recullen amb pala
i els **records i les recances** també.

Dichoso el árbol (Oli sobre tela, 162x97cm.)

Rubén Darío

Ciudad Darío (Nicaragua), 1867
León (Nicaragua), 1916

«**El fatal**» (fragment)

Feliç l'arbre que és tot just sensitiu,
i més la pedra dura, perquè aquesta ja no sent,
doncs no hi ha dolor més gran que el mal d'ésser viu,
ni major recança que la vida conscient.

No importa (Oli sobre tela, 195x130 cm.)

William Ernest Henley

Gloucester (Regne Unit), 1849
Working (Regne Unit), 1903

«**Invictus**» (fragment final)

No importa com siga d'estreta la reixa,
com de càstigs feixuc el pergamí:
soc mestre del meu destí,
soc el capità de l'anima meua.

Seguint un estel fugaç (Oli sobre tela, 162x114 cm.)

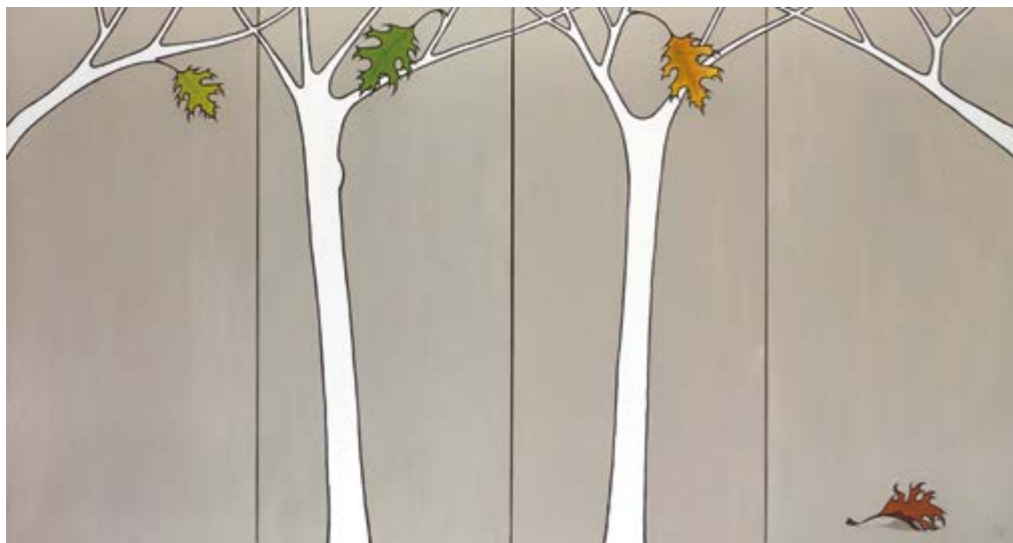
G. K. Chesterton

Londres (Regne Unit), 1874
Beaconsfield (Regne Unit), 1936

«**Elegia en un cementiri camperol**»
(1922) (fragments)

Els homes que treballaren per Anglaterra
tenen les seues tombes a prop:
i abelles i ocells d'Anglaterra
poden vagarejar envoltant la creu.

Aquells, però, que van lluitar per Anglaterra,
seguint un estel fugaç,
ai las, ai las! per Anglaterra
tenen les seues tombes ben lluny.

Naixença (Oli sobre tela, 130x240 cm. (130x60 x 4))

T. S. Eliot

Saint Louis, Missouri (Estats Units), 1888

Londres (Regne Unit), 1965

«**El viatge dels Mags**» (fragment)

«Això, cap a on anàvem en tot aquell camí,
cap a la **Naixença** o la Mort?»

Els teus llavis (Oli sobre tela, 150x150 cm.)

Maria Mercè Marçal

Ivars d'Urgell, el Pla d'Urgell, 1952

Barcelona, 1998

«**Bruixa de dol XII**» (fragment)

Els teus llavis. La fruita. La magrana...
Àngel rebel, tot olor de gingebre.
Atrapa'm pels replecs d'aquesta febre.

Vine amb verdor de pluja. Sargantana
que em fuges pels cabells, sense frontera,
al bat de sol, ales d'ocell nocturn!

Jo no sé ni com se diu (Oli sobre tela, 162x114 cm.)

Josep Carner
Barcelona, 1884
Brussel·les (Bèlgica), 1970

«**Història i pregària d'amor**» (fragment)

Fins el caire del pecat
l'he volguda, i ara és morta!

Fressa de gent se l'emporta
carrer avall com un albat.

On l'havia coneguda
jo no sé, ni com se diu...

Dolces trivialitats (Oli sobre tela, 162x97 cm.)

Carlos Bousoño
Bual, Astúries, 1923
Madrid, 2015

«**Gos bordador (El tercer Sirio de Vicente Aleixandre)**» (fragment)

Al nord, al sud, a l'est i a l'oest,
bordes; petit bordador de diminutes
invisibilitats, tossudes delícies al jardí amic, alguna ombra
d'un ocell que passa, algun bri
lleu d'herba. Registres amb meticulós lladruc
la detallada realitat de les coses, **dolces trivialitats**
que tu coneixes i estimes...

Espai de llibertat o segon *turning point*

Hem recorregut, encara que esquemàticament, els estudis on ha treballat i sovint viscut Ribas. Un artista que, de tota manera no creiem que hagi sentit el deler d'establir-se permanentment a la Roma dels pintors del segle divuit, que es delien per viure-hi, o els del segle vint que van cobejar París, o els qui després han triat com a objectiu Nova York o la Califòrnia de David Hockney. Això no obstant, com Delacroix o Fortuny (molt admirats per Ribas), que no es van estar de traslladar la seva Roma al Marroc, Ribas ha visitat tant o més que ells aquell país, que li ha suposat una sèrie de pintures més que notables. També, li ha deixat una mena de recança de no haver-hi establert un estudi. De tota manera, el seu múltiple pas per aquelles terres, sempre amb primera parada a Tànger i seguint per Meknès, Fes, fins arribar a al Marràqueix d'Elias Canetti, també li ha procurat una experiència de segle vint amb repercussions d'ara mateix.

Acabada la sèrie marroquina, diguem, i després d'exposar-la tant a Catalunya com a Rabat i a Madrid, Ribas va voler mostrar-la a Nova York a l'època funesta de la guerra de l'Irak, no sense la reticència del seu

galerista habitual. El galerista el va advertir que al vernissatge del primer dia no tindria una assistència esponerosa, potser tan sols unes 10 persones, com va ser el cas, i que, segurament, la venda inicial seria miserable. De tota manera hi va haver la inauguració amb 10 persones i la venda d'un parell d'obres! Avui per avui i des de fa temps, és una col·lecció totalment dispersa, eufemisme de venuda.

Cal, però, tirar enrere en el temps i fixar-nos en l'exposició que Ribas va emprendre per iniciativa pròpia a l'Hotel Melià de Barcelona (carretera de Sarrià) a l'any noranta cinc del segle passat. Una mostra amb un bon nombre d'obres de gran format que la planta baixa d'aquell hotel podien ubicar. Entre els visitants, la secretària del periodista radiofònic Luis del Olmo qui entusiasmada amb la mostra li va proposar de deixar-se entrevistar pel periodista en un temps en què era líder d'audiència. Al llarg de la conversa, Ribas es va queixar de l'exorbitant percentatge que cobraven les galeries per les vendes d'obra dels seus expositors. La reacció immediata va ser considerar-lo persona *non grata* a totes les galeries del país que l'havien exposat i de bon grat. Llavors Lluís Ribas va deixar un espai que ja tenia de forma permanent al subsòl de la primera

galeria Mar de l'Eixample barceloní per obrir el seu propi Espai.

Dubto que molts artistes en la situació de Ribas en aquell temps no haguessin pensat en el déu salvatge de Yeats, però Ribas va obrir el que encara ara coneixem com l'Espai Lluís Ribas de Sant Cugat -que ja ha celebrat les noces de plata- i que confraternitza amb les galeries Findlay d'Estats Units. Podriem dir allò de Mahoma i la muntanya. Perquè aquí, a Reus i a Ctesifon, que va escriure Espriu, pintura, dibuix, fotografia amb la signatura Lluís Ribas és més que coneguda i reconeguda. Segurament perquè és un artista que pensa molt abans de dur a terme una obra que, per altra part, no abandona fins que la considera acabada. És a dir, no la interromp. Un artista professional capaç de teclejar totes les tècniques pictòriques i que, també, pot pintar trepitjant, de la mateixa manera que Susan Sontag, que viatjava sense cap quadern per anotar ni cap càmera per registrar imatges, va poder escriure un dels assaigs bàsics sobre la fotografia. Per altra part, Ribas ha sabut ser un artista que, a part de mirar, sap admirar. Des de Rembrandt, passant per Sorolla a Nonell i un llarg etcètera, que

en el cas d'Alumà, artista inspirat i coneixedor de gairebé totes les tècniques pictòriques, ha suposat també una amistat fructífera i tan generosa com per fer exclamar al veterà artista veient el nou treball: tornar a l'ànima que es presenta en aquest llibre: "Lluís, has fet el salt mortal i has caigut de peu". Per part de Ribas, Alumà no és tan sols un dels seus mestres, ans un "Mestre".

Per acabar, en el meu terreny, que és el literari, si bé tenia raó el mític Dr. Johnson dient que creia en el "lector corrent" perquè tenia més poesia en la seva apreciació que un lector professional (una apreciació que la Virginia Woolf assagista va fer seva), vull pensar que també pot haver-hi una "espectadora corrent", com jo mateixa, que pot fer seva molta obra ribasiana i, en especial, Tornar a l'ànima com en la seva, per ara, darrera obra.

Marta Pessarrodona

(Creu de Sant Jordi, 1997 - Premi Nacional de Literatura, 2010 - Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, 2019)

Mira-sol Alt, Juny 2021

Primer esborrany de l'obra **Hassan**

Hassan (Oli sobre tela, 100x50 cm.)

Primer esborrany de l'obra **Dualitat**

Dualitat (Oli sobre tela, 54x73 cm.)

Ajuntament
de Benicarló

mucBe
museu
de la ciutat
Benicarló

Horari

Dimarts a divendres de 9 a 14h i de 17 a 20h

Dissabte de 10 a 13h i de 17 a 20h

Diumenge de 10.30 a 13.30h

Dilluns tancat

MUCBE - Museu de la ciutat de Benicarló

Carrer de la Pau, 2 | 12580 Benicarló

Tel. 964 460 448

mucbe@benicarlo.org

www.benicarlo.org/mucbe